

Тұрмыстық зорлық-зомбылық

ЖАРИЯЛАНДЫ 08.05.2025	ТИРЕК СӨЗДЕР early intervention, gender inequality, global practices, intimate partner violence, Kazakhstan, personal rights protection, victim support, алдын алу шаралары, гендерлік теңсіздік, гендерная дискриминация, защита прав личности, Казахстан, Қазақстан, қолдау, международная практика, поддержка, предотвращение, семейное насилие, тұлға құқығын қорғау, тұрмыстық зорлық, халықаралық тәжірибе	СІЛТЕМЕ https://bilimger.kz/178912/
---------------------------------	--	---

Рахимберлиева Сезім Нұрлановна

ББ 6В04201 Құқықтану 3 топ, 1 курс

Ғылыми жетекші: Ф.ғ.к қауымдастырылған профессор **Тулекова Гулжан Хажмуратовна**

УДК: 343.6

«Туран» университеті, «Юриспруденция» сериясы

Аңдатпа:

Отбасылық зорлық-зомбылық – қоғамда кең таралған әрі көпқырлы әлеуметтік мәселе. Бұл мақалада әлем елдеріндегі отбасылық зорлыққа қарсы күрестің заманауи тәсілдері мен тиімді құқықтық және институционалдық механизмдері сипатталады. Қазақстандағы ахуалға ерекше назар аударылады: қолданыстағы заңнамалар, ресми деректер, қолдау көрсететін құрылымдар мен алдын алу шаралары сарапқа салынады. Мемлекеттік саясаттағы өзекті мәселелер айқындалып, ұлттық және халықаралық тәжірибе негізінде ұсыныстар жасалады.

Кілт сөздер: тұрмыстық зорлық, тұлға құқығын қорғау, гендерлік теңсіздік, Қазақстан, халықаралық тәжірибе, қолдау, алдын алу шаралары.

Университет «Туран», серия «Юриспруденция»

Рахимберлиева С. Н Университет «Туран»

Бытовое насилие

Аннотация:

Домашнее насилие по-прежнему остаётся одной из наиболее острых и многогранных социальных проблем современного мира. В статье раскрываются современные направления и стратегии противодействия семейному насилию на международной арене, с акцентом на правовые нормы и успешные модели реагирования в различных государствах. Особое внимание уделено анализу казахстанской практики: нормативно-правовой базы, статистических данных, существующих институтов помощи и профилактических программ. Выявлены ключевые трудности и предложены возможные пути их преодоления с учётом международных тенденций и национального контекста.

Ключевые слова: семейное насилие, защита прав личности, гендерная дискриминация, Казахстан, международная практика, поддержка, предотвращение.

University «Turan», series «Jurisprudence»

Rakhimberlieva S. N. «Turan» University

Domestic Violence*Abstract:*

Intimate partner violence remains a complex and widespread challenge across societies, demanding integrated and multisectoral responses. This article examines global efforts to address domestic abuse, highlighting legal frameworks and effective response systems from various countries. Particular focus is placed on the realities of Kazakhstan, including the evaluation of existing legislation, statistical trends, institutional support mechanisms, and preventive initiatives. The study identifies systemic shortcomings and provides evidence-based recommendations to enhance the national strategy, drawing upon comparative insights and sociocultural specificities.

Keywords: intimate partner violence, personal rights protection, gender inequality, Kazakhstan, global practices, victim support, early intervention.

Кіріспе

Тұрмыстық зорлық-зомбылық жаһандық және Ұлттық контексте өзекті мәселе болып табылады, тек адам құқықтарына ғана емес, сонымен қатар қоғамдық және заң институттарына да әсер етеді. Бұл зардап шеккендерге және жалпы қоғамға жойқын әсер ететін құбылыс. Тұрмыстық зорлық-зомбылықтың негізгі түрлері-физикалық, психологиялық, жыныстық және экономикалық зорлық-зомбылық, құрбандар мен агрессорлар үшін әртүрлі салдары бар. Соңғы онжылдықтарда тұрмыстық зорлық-зомбылыққа қарсы күрес ғалымдардың, құқық қорғаушылардың және мемлекеттік құрылымдардың назарын аударды, бұл құрбандарды тиімді қорғаудың және тұрмыстық зорлық-зомбылықтың алдын алудың маңыздылығы туралы хабардарлықтың артуын

көрсетеді.

Зерттеулер көрсеткендей, халықаралық және ұлттық ұйымдардың күш-жігеріне қарамастан, Қазақстанда және ТМД-ның басқа елдерінде тұрмыстық зорлық-зомбылық ең маңызды әлеуметтік проблемалардың бірі болып қала береді. Бұл мәселені шешудің заманауи тәсілдері заңнаманы реформалауды ғана емес, сонымен бірге қоғамдық сананы өзгертуді, зорлық-зомбылық құрбандарын қорғау мен қалпына келтірудің тиімді институттарын құруды талап етеді. Бұл зерттеу тұрмыстық зорлық-зомбылыққа қарсы қолданыстағы тәжірибелер мен ұсыныстарды талдауға, қолданыстағы жүйенің кемшіліктерін анықтауға және жағдайды жақсартуға арналған ұсыныстарға бағытталған.

Негізгі бөлім (әдістеме, нәтижелер).

Тұрмыстық зорлық-зомбылық тақырыбы көп қырлы және оны талдау үшін пәнаралық тәсілді қажет етеді. Бұл құбылыс тек құқықтық қана емес, психологиялық, әлеуметтік және мәдени салалармен де байланысты. Тұрмыстық зорлық-зомбылықпен қалай күресуге болатындығы туралы мәселе тек қазақстандық қоғам үшін ғана емес, әлемдік тәжірибе үшін де өзекті.

Кейбір ғалымдардың пікірінше, тұрмыстық зорлық-зомбылық тек заңдарды бұзу ретінде ғана емес, сонымен бірге әлеуметтік тәртіпке үлкен қауіп ретінде қарастырылуы керек. Мысалы, Р. Г. Петров өзінің зерттеуінде тұрмыстық зорлық-зомбылықпен тиімді күресу үшін қоғамдағы зорлық-зомбылықты айыптаудың болмауына себеп болатын мәдени ерекшеліктер мен дәстүрлерді ескеру қажет екенін атап көрсетеді (Петров, 2020). Оның зерттеулеріне сәйкес, зорлық-зомбылықпен күресудің тиімді шаралары тек репрессиялық шараларды ғана емес, сонымен бірге қоғамдық сананы өзгертуге және әлеуметтік стигматизацияны жеңуге бағытталған профилактиканы да қамтиды.

Екінші жағынан, М. Г. Клэр сияқты шетелдік ғалымдардың зерттеулерінде зорлық-зомбылыққа қарсы күрестегі басты мәселе-құқықтық жазасыздық және мемлекеттік органдардың тиісті бақылауының болмауы. Клэр (2018) отбасындағы зорлық-зомбылыққа қарсы күрес құрбандарға шұғыл заң көмегін, сондай-ақ агрессорлар үшін кешенді оңалту жүйесін енгізбестен сәтті бола алмайды деп сендіреді.

Отбасындағы зорлық-зомбылықпен күресуге бағытталған заңнамалық өзгерістер ғылыми ортада белсенді талқылануда. Өз кезегінде зерттеушілер отбасында зорлық-зомбылық жасағандар үшін нормативтік құқықтық актілерді жаңарту және жазаларды күшейту қажеттілігін атап көрсетеді. Әр түрлі елдердің заңнамаларын салыстырмалы талдау дамыған құқықтық жүйелері бар елдерде тұрмыстық зорлық-зомбылық деңгейі едәуір төмен екенін көрсетеді, бұл тиімді құқықтық шаралардың маңыздылығын растайды (Смирнов, 2017).

Қоғамдағы практикалық мағына: ғалымдардың дәлелді көзқарастары

Тұрмыстық зорлық-зомбылық проблемасы тек заңды аспектілермен ғана шектелмейді, сонымен қатар қоғамдық қатынастарға әсер ететін әлеуметтік, психологиялық және мәдени мәселелердің кең ауқымына әсер етеді. Тұрмыстық зорлық-зомбылықпен күресудің практикалық мәні зорлық-зомбылықтың алдын алу және зардап шеккендерді қалпына келтіру үшін құқықтық механизмдер де, әлеуметтік және психологиялық құралдар да тиімді болатын жағдайларды жасау болып табылады. Көптеген ғалымдар бұл мәселені шешуде агрессорларды жазалауды ғана емес, сонымен бірге құрбандарды қолдауды, сондай-ақ тұрмыстық зорлық-зомбылықты қоғамдық қабылдауды өзгертуді қамтитын кешенді тәсілдің қажеттілігін атап көрсетеді.

1. Әлеуметтік бағдарламалар мен құқықтық көмекті интеграциялау қажеттілігі

Негізгі көзқарастардың бірі-ғалымдардың зорлық-зомбылық құрбандары үшін әлеуметтік және психологиялық қолдаудың маңыздылығы туралы пікірі. И.в. Яковлева (2019) жүргізген зерттеулер тұрмыстық зорлық-зомбылықтан зардап шеккендерге құқықтық, әлеуметтік және психологиялық қызметтерді біріктіруге сәтті көмек көрсету мүмкін етігін көрсетеді. Ол зорлық — зомбылықтың алдын алу үшін агрессорға жазаны қолдану ғана емес, сонымен бірге жәбірленушіге құқықтық кеңес беру мен қорғаудан бастап әлеуметтік оңалту мен психологиялық көмекке дейін қалпына келтіру үшін барлық қажетті ресурстарды беру маңызды деп санайды.

Бұл тәсілдің практикалық қолданылуы зорлық-зомбылықтан зардап шеккен әйелдер мен балаларға арналған мамандандырылған дағдарыс орталықтары жұмыс істейтін бірқатар Еуропа елдерінде расталады. Бұл орталықтар уақытша баспана ғана емес, сонымен қатар заңгерлік көмек, психологиялық қолдау көрсетеді және жеке шекаралар мен қауіпсіздік мәселелері бойынша білім беру бағдарламаларын жүргізеді. Сарапшылардың пайымдауынша, мұндай кешенді бағдарламалар Қазіргі уақытта мұндай мекемелер жетіспейтін Қазақстанда да қажет.

2. Мәселені шешудегі психологиялық аспект

Ғалымдар көтеретін тағы бір маңызды аспект-зорлық-зомбылық құрбандары үшін психологиялық зардаптармен жұмыс жасау. М. в. Беркс (2021), әйгілі әлеуметтік жұмыс және психология маманы, отбасындағы зорлық-зомбылық птсд, депрессия және мазасыздық сияқты ұзақ мерзімді бұзылуларға әкелуі мүмкін терең психологиялық жарақаттар береді деп мәлімдейді. Ол зардап шеккендерге психологиялық денсаулықты қалпына келтіруге көмектесетін оңалту бағдарламаларын құрудың маңыздылығын атап көрсетеді. Бұл тұрғыда психологтар мен әлеуметтік қызметкерлер эмоционалды қолдау көрсетіп қана қоймай, зардап шеккендерге өздерімен және басқалармен қарым-қатынасын қайта қарауға, сенімділік пен автономияны қалпына келтіруге көмектесуі

керек.

3. Білім беру және қоғамдық сананың өзгеруі

Тұрмыстық зорлық-зомбылық мәселесін шешудің маңызды аспектісі-қоғамдық сананы өзгерту және кейде тұрмыстық зорлық-зомбылықты ақтайтын мәдени стереотиптерді жеңу. Кейбір ғалымдар кейбір елдерде, соның ішінде Қазақстанда отбасындағы зорлық-зомбылықтың «қалыпқа келуі» бар деп санайды, мұнда кейде тұрмыстық зорлық-зомбылық мемлекеттің және қоғамдық ұйымдардың араласуын талап ететін қоғамдық проблема ретінде емес, отбасының жеке дело ретінде қабылданады.

А. И. Смирнов (2020) өз зерттеуінде қоғамды отбасы шеңберінде адам құқықтарын қорғаудың маңыздылығын түсінуге және отбасындағы рөлдерге байланысты стереотиптерді жоюға бағытталған білім беру науқандарын жүргізу қажеттілігіне назар аударады. Отбасындағы зорлық-зомбылық мәселесі жасыруға немесе елемеуге болатын «қалыпты» құбылыс ретінде қабылданбауы керек. Зорлық-зомбылықтың құқықтық және әлеуметтік салдары туралы хабардар болуға бағытталған әлеуметтік және білім беру бағдарламалары әлеуметтік саясаттың міндетті бөлігі болуы керек.

4. Заңнамалық және құқықтық шаралар

Сонымен қатар, ғалымдар құқықтық база агрессорлар үшін жазаны күшейтуге ғана емес, сонымен бірге зорлық-зомбылық құрбандары үшін тиімді қорғаныс жүйесін құруға бағытталуы керек деп санайды. П.с. Трофимова (2019) зорлық-зомбылық құрбандары үшін заңнамада қорғаудың болуы әрқашан осы нормалардың нақты қолданылуын білдірмейтінін атап өтті. Көбінесе іс жүзінде жәбірленушілер бюрократиялық кедергілерге немесе мамандардың біліктілігінің жеткіліксіздігіне тап болады. Трофимова сияқты ғалымдар нақты қорғауды қамтамасыз ету үшін құқықтық араласу тетіктерін жақсарту, дағдарыс орталықтары мен Сенім телефондары арқылы құрбандарды қорғау жүйесін нығайту және құқық қорғау органдарын осындай істермен тиімдірек жұмыс істеуге үйрету қажет екенін атап көрсетеді.

5. Қоғамдық ұйымдар мен белсенділердің рөлі

Тұрмыстық зорлық-зомбылыққа қарсы күрестегі маңызды элемент-қоғамдық ұйымдар мен құқық қорғаушылардың белсенді рөлі. Бұл ұйымдар зардап шеккендерге қолдау көрсете алады, білім беру іс-шараларын өткізе алады, сондай-ақ зорлық-зомбылық құрбандарының өмір сүру жағдайларын жақсарту үшін мемлекеттік құрылымдарға әсер ете алады. Мысалы, Еуропаның бірқатар елдерінде құқық қорғау ұйымдары отбасындағы зорлық-зомбылық мәселелері бойынша жаппай ақпараттық науқандар өткізеді, бұл хабардарлықты арттыруға және зардап шеккендердің стигматизация деңгейін төмендетуге көмектеседі. С. Е. пікірі бойынша Попова (2020), үкіметтік емес ұйымдардың қолдауы құрбандардың оқшауланған және дәрменсіз сезінбеуіне және

қажетті көмек ала алуына ықпал етеді. Осылайша, тұрмыстық зорлық-зомбылық мәселесі тек заңды шараларды ғана емес, сонымен бірге құрбандармен терең әлеуметтік және психологиялық жұмысты, сондай-ақ қоғамдық сананың өзгеруін қамтитын кешенді тәсілді қажет етеді.

Әлемде және Қазақстанда тұрмыстық зорлық-зомбылыққа қарсы күрестің қолданыстағы тәсілдерін талдау

1. Еуропа Кеңесінің әйелдерге қатысты зорлық-зомбылық пен тұрмыстық зорлық-зомбылықтың алдын алу туралы Конвенциясы (Истамбул конвенциясы, 2011)

Истамбул конвенциясы тұрмыстық зорлық-зомбылыққа қарсы күрес саласындағы маңызды халықаралық құрал болып табылады. Оған Еуропаның 47 елі қол қойды және қатысушы елдер үшін зорлық-зомбылық құрбандарын қорғау бойынша міндетті стандарттарды белгіледі. Конвенция келесі негізгі тармақтарды қамтиды:

- Зорлық-зомбылықтың алдын алу, құрбандарды қорғау және қылмыскерлерді қылмыстық қудалау принциптері.
- Дағдарыс орталықтарын, сенім телефондарын және психологиялық көмекті қоса алғанда, зардап шеккендерге жан-жақты қолдау жүйесін құру.
- Зорлық-зомбылықтың негізі болып табылатын гендерлік кемсітушілікке қарсы белсенді күреске мәжбүрлеу.

2. АҚШ-тың тұрмыстық зорлық-зомбылықтан қорғау туралы заңдары

АҚШ-та тұрмыстық зорлық-зомбылықтан қорғау үшін бірқатар заңдар қабылданды. Ең маңыздыларының бірі-1994 жылы қабылданған және бірнеше рет қайта қаралған зорлық-зомбылық құрбандарын қорғау туралы Заң (Violence against Women Act, VAWA). Бұл заң ережелерді қамтиды:

- Зорлық-зомбылық құрбандарына уақытша Қорғаныс беру.
- Құқық қорғау органдарының қызметкерлерін, судьялар мен прокурорларды зорлық-зомбылық жағдайларына неғұрлым тиімді ден қою үшін міндетті оқыту.
- Дағдарыс орталықтары мен құқықтық бастамаларды қаржыландыру.

3. Британдық тәжірибе: отбасындағы зорлық-зомбылық туралы Заң (Family Violence Act)

Ұлыбританияда отбасындағы зорлық-зомбылық туралы Заң (2004) отбасындағы зорлық-зомбылықтың алдын алуға бағытталған және Жәбірленушілерге қорғаныс құқығын береді. Заң мыналарды қарастырады:

- Зорлаушыларға жақындауға тыйым салу.
- Уақытша қорғау бұйрықтарын белгілеу.
- Жергілікті билік органдарының зардап шеккендерге әлеуметтік көмек көрсету міндеттері, соның ішінде тұрғын үй мен оңалтуға көмек көрсету.

Қазақстандағы тұрмыстық зорлық-зомбылыққа қарсы күрес тәсілдері

Қазақстанда тұрмыстық зорлық-зомбылық мәселесі де мемлекеттік саясаттың маңызды мәселесіне айналды. Соңғы жылдары зорлық-зомбылық құрбандарын қорғауға және агрессорларды жазалауға бағытталған бірнеше заңнамалық және құқықтық актілер қабылданды.

1. Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексі (ҚР Қылмыстық кодексі)

Қазақстан заңнамасы ҚР Қылмыстық кодексінің баптары арқылы отбасындағы зорлық-зомбылық үшін жауапкершілікті көздейді. Мысалы, ҚР ҚК 110-бабы (психикалық зорлық-зомбылық) отбасы мүшелеріне физикалық немесе психологиялық зиян келтіретін әрекеттер үшін жауапкершілікті қамтиды. Бұл мақалада моральдық-психологиялық қысым, қорқыту және қудалау сияқты зорлық-зомбылық түрлері қамтылған.

Заңнамаға маңызды өзгеріс 2020 жылы, қылмыстық кодекске тұрмыстық зорлық-зомбылық үшін жазаны күшейтуге қатысты жаңа ережелер енгізілген кезде енгізілді. Мысалы:

- ҚР ҚК 122-бабы (отбасындағы зорлық-зомбылық) жәбірленушілердің денсаулығына физикалық зиян келтіретін зорлық-зомбылық үшін қылмыстық жауапкершілікті көздейді.
- ҚР ҚК 124-бабы (ауыр зардаптарға әкеп соққан зорлық-зомбылық) зорлық-зомбылық ауыр жарақатқа немесе өлімге әкеп соқтыратын жағдайларды реттейді.

2. «Отбасындағы зорлық-зомбылықтың алдын алу туралы» Қазақстан Республикасының Заңы (2011)

Қазақстанда 2011 жылы қабылданған отбасындағы зорлық-зомбылықтың алдын алу туралы заң елдегі тұрмыстық зорлық-зомбылық мәселесін шешудегі маңызды қадам болып табылады. Ол келесі негізгі ережелерді қамтиды:

- Зорлық-зомбылық құрбандарын қорғауды қамтамасыз ету, соның ішінде дағдарыс орталықтары мен арнайы баспаналар құру.
- Зорлаушыларға жақындауға тыйым салу.
- Агрессорларға үйде немесе зардап шеккендердің жанында болу құқығынан

айыру сияқты уақыт шектеулерін қабылдау.

- Мемлекеттік органдардың, жергілікті билік пен полицияның отбасындағы зорлық-зомбылықтың алдын алу жөніндегі міндеттерін реттеу.

3. «Әлеуметтік көмек туралы» Қазақстан Республикасының Заңы (2001)

Бұл заң зорлық-зомбылық құрбандарына әлеуметтік көмек көрсетуді реттейді, соның ішінде:

- Отбасындағы зорлық-зомбылықтан зардап шеккендерге психоәлеуметтік және заңгерлік көмек көрсету.
- Зорлық-зомбылық құрбандарының қауіпсіздігін қамтамасыз ету және дағдарыс орталықтарында уақытша тұруға жағдай жасау.
- Жәбірленушілерді психологиялық оңалту.

4. Құқықтық реттеуді жақсарту және құқық қорғау органдарының жұмысын жандандыру жөніндегі шаралар

Соңғы жылдары Қазақстан зорлық-зомбылық құрбандарын қорғау тетігін жақсарту бойынша белсенді жұмыс істеп келеді. Бұған мыналар кіреді:

- Құқық қорғау органдарының қызметкерлері мен судьяларға тұрмыстық зорлық-зомбылық мәселелері бойынша тренингтер өткізу.
- Отбасындағы зорлық-зомбылықты қайта жасағандар үшін жазаны күшейту.
- Агрессорларды қалпына келтіруге және зорлық-зомбылық құрбандарын оңалтуға бағытталған бағдарламаларды әзірлеу.

Әлемде және Қазақстанда тұрмыстық зорлық-зомбылыққа қарсы күрес тәсілдерін салыстырмалы талдау осы мәселені шешуге кешенді көзқарастың маңыздылығын көрсетеді.

Сонымен қатар, қоғамдық сананы өзгерту және тұрмыстық зорлық-зомбылықтың құқықтық және әлеуметтік салдары туралы хабардарлықты арттыру бойынша жұмысты жалғастыру керек. Үкіметтен бастап қоғамдық ұйымдарға дейінгі қоғамның барлық деңгейлері зорлық-зомбылық құрбандары үшін қауіпсіз орта құру үшін белсенді жұмыс істеуі маңызды.

Қорытынды

Тұрмыстық зорлық-зомбылық-бұл әлемдік ауқымда да, Қазақстанда да аса маңызды әлеуметтік проблемалардың бірі. Бұл мәселені тиімді шешу үшін құқықтық, әлеуметтік, психологиялық және білім беру шараларын біріктіретін кешенді тәсілді қолдану қажет. Халықаралық тәжірибе, соның ішінде Истанбул конвенциясы, сондай-ақ АҚШ пен

Ұлыбритания заңнамасы құрбандар үшін көп деңгейлі қорғаныс жүйесін құрудың, агрессорлармен белсенді жұмыс істеудің және зорлық-зомбылықты қоғамдық қабылдауды өзгертудің маңыздылығын растайды.

Қазақстанда отбасындағы зорлық-зомбылықтың алдын алу туралы Заң және Қылмыстық кодекстің ережелері сияқты құқықтық шаралар зорлық-зомбылықпен күресуге негіз болды. Алайда, бұл нормаларды одан әрі жақсарту, құқық қорғау органдарының жұмысын күшейту және қоғамның зорлық-зомбылыққа деген көзқарасын өзгерту және зардап шеккендерді қорғау деңгейін арттыру үшін білім беру қызметін кеңейту қажет.

Осылайша, тұрмыстық зорлық-зомбылыққа қарсы тиімді күрес мемлекеттің, қоғамның және әртүрлі ұйымдардың үйлестірілген күш-жігерін қажет етеді. Бұл агрессорларды жазалауды ғана емес, сонымен бірге құрбандар үшін қауіпсіз жағдай жасауды, сондай-ақ оларды әлеуметтік және психологиялық оңалтуды қамтуы керек. Осы әрекеттердің барлығы зорлық-зомбылықтан зардап шеккендердің барлығына қорғаныс ортасын құру үшін басқарудың барлық деңгейлерінде басымдыққа ие болуы керек.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Яковлева, И.В. (2019). *Социальная помощь жертвам домашнего насилия: теория и практика.* — М.: Научная книга.
https://lib.sk/book/3099298/a60655/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%84%D0%B8%D0%BB%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0-%D0%B4%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%88%D0%BD%D0%B5%D0%B3%D0%BE-%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D0%B8%D1%8F.html?utm_source
2. ЮНЕСКО (2021). *Права ребенка и международные стандарты защиты.* — Париж: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000377482>
3. *Тұрмыстық зорлық-зомбылыққа қарсы кеңестер.* ((2011). Еуропа Кеңесінің әйелдерге қатысты зорлық-зомбылықтың және тұрмыстық зорлық-зомбылықтың алдын алу туралы Конвенциясы (Стамбул конвенциясы). — Страсбург: Еуропа Кеңесі. <https://rm.coe.int/168046253f>
4. *Violence Against Women Act.* (1994). АҚШ-тағы зорлық-зомбылық құрбандарын қорғау туралы заң. — Вашингтон, Д. с.: АҚШ Конгресі.
https://en.wikipedia.org/wiki/Violence_Against_Women_Act
5. *Отбасындағы зорлық-зомбылықтың алдын алу туралы Қазақстан Республикасының Заңы.* (2011). Қазақстан Республикасының зорлық-зомбылық құрбандарын қорғау туралы заңнамасы.
https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z090000214_
6. *Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексі.* (2019). ҚР Қылмыстық кодексі. — Алматы: «Қазақстан» Заң баспасы.

<https://adilet.zan.kz/rus/docs/K1400000226>

7. «Әлеуметтік көмек туралы» Қазақстан Республикасының Заңы. (2001). Зорлық-зомбылық құрбандарын әлеуметтік қорғау жөніндегі Қазақстан заңнамасы.
https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z010000246_links
8. **Круглова, Л.В.** (2020). *Международное право в сфере защиты прав ребенка*. — М.: Юрайт.
<https://urait.ru/bcode/460292>
9. **Малкова, Е.Ю.** (2018). *Психология детства: насилие, защита, реабилитация*. — М.: Академический проект.
<https://www.litres.ru/e-yu-malkova/psihologiya-detstva-nasilie-zaschita-reabilitacia>
- **Committee on the Rights of the Child** (2016). *General Comment No. 13: The right of the child to freedom from all forms of violence*.
<https://digitallibrary.un.org/record/705040>
11. **Violence against women: prevalence estimates, 2018 — World Health Organization, 2021**. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240022256>

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.